

Oslo. Jeg er ikke noe særlig glad i Oslo. Jeg liker ikke disse nord-europeiske byene – de er så triste og kalde at det er til å dø av, altfor rene, altfor velordnede, nesten antiseptiske. I det svake lyset, i det uendelige mørket, i de provinsaktige gatene, i de små, forfrosne husene, i det stramt opptrukne og halvkvalte livet der aner jeg noe som bestandig har hatt en tilbøyelighet til å gjøre meg utilpass. Skyldes det anledningen, kanskje? Øyeblikkets feber? Skyldes det forleggeren Jean-Claude Fasquelles nærvær, han jeg reiste sammen med? Eller er det tanken på at her, i denne uanselige, nesten sovende byen hvor vi om formiddagen hadde all verdens vanskeligheter med å finne en anstendig kafé, skal en jøde fra Transylvania som har unnsuppet alle ghettoer og overlevet alle tenkelige lidelser, straks motta den mest praktfulle utmerkelse noen forfatter kan smykke seg med? I alle fall fortøner tingene seg helt anderledes idag, og for første gang i mitt liv kniper jeg meg selv i å betrakte alt dette mere velvillig. Bilder av Anderson strømte plutselig på. Bilder av Kay Nielsens tegninger. Bilder av de norske folkeeventyrene som ligger der, blant barndomsminnene mine. Så minnes jeg, adskillig nærmere, denteksten av Gracq hvor han hylder disse nordlige landskapers skjønnhet. Oslo – randen av den bebodde verden.

Ja, et eventyr. Det er et eventyr jeg opplever. Elie opplever antagelig også et eventyr. Overalt svever det en duft av uvirkelighet som styrker eventyraspektet; i selve seremonien med dens riter, dens utdaterte og litt forfengelige pomp og prakt, i Kongens og Kronprinsessens ankomst, i den tausheten som oppstår når de går forbi, i måten rekken av ambassadører åpner seg respektfullt for de kongelige på, i de forskjellige offiserenes og hoffolkenes holdning, som kan minne om tegneserieheltenes, der de kommer oppsatt og glitrer som på parade i den tause kortesen bak de kongelige. Tonen forandrer seg naturligvis når Elie taler. Den blir

Wiesels annen tale. Enda alvorligere enn den første. Tyngre. Høytideligere. En smertelig tone hos taleren, i den hese og uvanlig brutte stemmen, en tone han ikke helt hadde dagen før. Og i det øyeblikket da intensiteten blir nesten uutholdelig, da han omtaler sin oppdagelse av «nattens verden» og den samtidige, nesten enda mere rystende oppdagelsen av nasjonens taushet overfor denne redselen, skjer det noe usedvanlig som lamslår tilhørerne: Som om ordene ikke strekker til, som om den vanlige talen virkelig ikke lenger klarer å bære dem, gir Elie seg til å... synge! Forbløffelse. Forsamlingen sitter som forstenet. Rangspersoner som skotter på hverandre, jurymedlemmer som rådslår med hverandre, ambassadører og ambassadriser som klyper seg i armen for å overbevise seg om at de ikke drømmer. Har noen noensinne hørt en vinner av Nobels Fredspris synge takketalen på jiddish, som en salme? Nei, noe slikt har ingen hørt. Antagelig har ingen engang kunnet forestille seg det. Men stemmen er så vakker, melodien så fengende, og først og fremst er den melankolien som stråler ut fra denne mannen, med ett så patetisk at alle disse pene, ordentlige menneskene svinger med straks den første nølingen er over. Hele salen, hele den legendariske aulaen ved Universitet i Oslo rives med av den improviserte dirigenten og gjentar refrenget i Wiesels sang, i kor.

Den andre Elie. Anti-Elie. Den Elie som ler. Den Elie som spøker. En Elie som har søkt tilflukt i «Nobel-suiten» på Grand Hotel sammen med sin kone Marion og nå bare viser en fjern likhet med det strenge, sårede bildet legenden gjerne klistrer på ham.

En direkte illustrasjon av det jeg skrev igår kveld. Nok en gang befinner vi oss i «Nobel-suiten», Jean-Claude Fasquelle og jeg. Telegrammene strømmmer inn, uavbrutt. Fra Reagans gratulasjon til Gorbatsjovs emissærers. Pikkoloen kommer stadig inn i værelset for å melde den ene gjesten mere berømt enn den andre. Men hva gjør Elie i mellomtiden? Han ringer. Hvor ringer han? Til Moskva og Vladivostok. Og nøyaktig hvem er det han snakker med? Til de absolutte opposisjonelle, til martyrenes martyrer, til de ydmykeste av de ydmyke, til «refuznikene» – til de forfulgte, sovjetiske jødene som er gjenstand for alle slags trakassier og likevel ikke får lov til å emigrere til sine drømmers Israel... Disse samtaler er et forbløffende syn. Et usedvanlig bilde av den forfatteren som i sin mest ærerike stund ikke har noen annen tanke i hodet enn å feire denne æresbevisningen sammen med sine forfulgte brødre. Ja, det er et rystende symbol; denne delingen av Nobel-prisen, over alle grenser og på tvers av all nød, sammen med mengden av mennesker for hvem denne prisen i seg selv er et løfte om befrielse, lengst borte i den mest ekstreme vinter. Det er vel ikke nødvendig å presisere at denne scenen utspiller seg langt borte fra alle kamraer. Langt borte fra alle journalister. Uten andre vidner enn forfatteren av disse linjene. Det kommer til å ta lang tid før jeg glemmer Elie Wiesels barnlige glede i dette øyeblikket.